

מה יקרה הדרך היומית

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדרך היומית של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

ליומא דהילולא של הגאון הקדוש רבי שלום מקאמינקא, הרה"ק רבי שלום בן רבי יעקב יוסף זצוק"ל, נלב"ע ביום כ' חשון תרי"ב.

הרה"ק רבי שלום מקאמינקא נתפרסם בנערותו כהעילוי מראווא. בש"ס שלו בסוף הכרך האחרון היה כתוב בכתב ידו: "בן תשע שנים אנכי היום, היום סיימתי ש"ס", ואח"כ כתב שם 'הדרך' על הש"ס עד סוף העמוד וכל העמוד שלאחריו.

לאחר חתונתו התחיל רבי שלום לחשוב איך ובמה יתפרנס, ובין ההצעות השונות עלה בדעתו ג"כ שיחבר ספרים, ובזה יוכל לפרנס את בני ביתו, אבל תיכף ומיד הוא דחה הצעה זו באמרו: וכי אלמד כל ימי בשביל כסף?! האם זה נקרא תורה לשמה?! ומיד החליט בפה מלא: ממני לא ישאר אפילו דף אחד של שמות... [כלומר שלא ידפיס מעצמו שום ספר]. אחר כך החליט להיות מנהיג עדה של חסידים, ובזה יפרנס את בני ביתו, אבל מיד דחה גם הצעה זו מפניו באמרו: ח"ו! האם אני אהיה רבי בשביל פרנסה?...

ואכן עמד רבי שלום בהחלטותו, ובמשך כל ימי חייו לא הדפיס שום ספר, על אף שהיו לו ארגזים מלאים בכתבי יד, חידושים נפלאים בכל מקצועות התורה, וכן מעולם לא התנהג באדמורו"ת. הוא היה לתלמידו המובהק של הרה"ק מראפשיץ זצוק"ל, ואחר פטירתו נסע אל הרה"ק השר שלום מבעלזא זצוק"ל ולצדיקים אחרים, ואף לאחר פטירת רבותיו, לא הסכים לקבל עליו את כתר האדמורו"ת, אף על פי שתלמידיהם הפצירו בו מאוד.

ופעם התבטא על כך בלשון הפסוק (שיר השירים א, 1): "שְׁמוֹנֵי נוֹטְרָה אֶת הַכְּרָמִים כְּרָמִי שְׁלִי לֹא נְטַרְתִּי" - מדוע נגזר עלי להיות מנהיג ורבי ועלי לשמור כרמים של אחרים - זאת משום ש'כרמי שלי לא נטרתי', ולכן נגזרה עלי הגזירה...

טעם נאה אמר פעם אודות סעודת מלוא מלכה שנקראת 'סעודתא דדוד מלכא משיחא', ומזכירים בסעודה זו "דוד מלך ישראל חי וקיים", שלכאורה אינו מובן מה הקשר לסעודה זו עם דוד המלך? אמר על כך הרה"ק רבי שלום זצוק"ל, כי הגמרא אומרת במסכת שבת (דף ל"ג ע"א) שאמר דוד המלך "הודיעני ה' קצין", ואמר לו הקב"ה שהוא עתיד להסתלק בשבת קודש. מאז בכל שבת קודש דאג דוד המלך שמא ימות היום, ובמוצאי שבת כשראה שנשאר בחיים עשה סעודה עם בני מלכותו מתוך שמחה על כך שנשאר בחיים, והאנשים אשר אתו היו מברכים אותו בכל מוצאי שבת "דוד מלך ישראל חי וקיים", כלומר, כמו שנשארת בחיים בשבת זו כן תשאר חי וקיים לעד...

הסגולה לפרנסה ממון הרבי הקדוש המאור עיניים זצוק"ל

שלה לחמך על פני המים

סיפור מופלא סיפר מורי ורבי המגיד מישירים הנודע הגאון רבי מרדכי דרוק זצ"ל על מעלת גמילות חסדים.

מצבם הכלכלי של היהודים באירופה לפני מלחמת העולם השנייה היתה קשה מאוד. רוב היהודים לא היתה להם פרוטה בכיס, וקניית זוג נעליים היתה נחשבת מתנה חשובה מאוד. יהודי אחד בעיירה הבטיח לשני בניו שאם הם ילמדו היטב ויבחנו על לימודם, הוא יקנה לאחד חולצה חדשה ולשני נעליים חדשות. הילדים שמאוד רצו את המתנות האלה ישבו וחזרו בשקדנות על הגמרא, ומשבחון אותם אביהם וראה שהם שולטים היטב בלימודם, קנה להם את המתנות כפי שהבטיח להם.

הילד שקיבל את הנעליים קרא לו יעקב, וכאשר יצא לראשונה בנעליו החדשות לרחוב, שמע את יוסל חברו היתום מבקש מאמו שתקנה גם לו נעליים חדשות. האלמנה לא ידעה מה לעשות, לא היה לה לחם בבית, אך ליבה נכמר בקרבה והיא הבטיחה לילד שאולי לקראת פסח היא תקנה לו נעליים חדשות. כששמע זאת יענקל, לא יכל ליבו הרחום לשאת את הצער, הוא פטש את נעליו החדשות והגישן ליוסל היתום, באומרו: תן לי את נעליך הישנות וקח לך את אלה. ואכן יעקב לבש את נעליו הישנות של חברו, והלך הביתה, שם היה צריך להתחמק בתירוץ ואמתלאות שונות שלא לספר להם מה קרה עם נעליו החדשות...

עברו ימים, ואמו האלמנה של יוסל שבקה חיים גם היא, לא עליכם, והילד היתום נשאר בודד בעולם. פנה יעקב לאביו וביקש ממנו להכניס את חברו לביתם. אך האב אמר שהדבר בלתי אפשרי, הרי אנו גרים בדירת חדר קטנה, אין לנו מקום... הגיע הערב, והאב הבחין שיעקב איננו. יצא בבהלה לחפשו, ומצאו יושב בבית המדרש ביחד עם חברו היתום. "מה אתה עושה כאן, יענקל?!", תמה האב. "באתי לישון כאן עם חברי, כדי שהוא לא ישאר לבד", ענה יענקל. ראה האב שבנו נחוש בדעתו, הסכים והכניס את יוסל היתום לביתו.

עברו שנים, יענקל עבר את מוראות השואה, ולאחר תום המלחמה החליט לעקור לארץ אבותינו, כאן בארץ נשא אשה והקים משפחה לתפארת.

עברו עוד שנים, היה זה בשנת תשכ"ז, הכותל שוחרר, ובתשעה באב נסע ר' יעקב לשפוך את צוקן לבו אצל אבני הכותל. היו לו כמה בנות בוגרות בבית, והוא צריך להשיאן, והפרוטה אינה מצויה בכיסו. הוא עמד ברחבת הכותל והתפלל ברגש. לפתע שם לב שיהודי אמריקאי עומד ומביט בו ללא הרף. הדבר הפריע לו והסיח את דעתו מתפלתו, הוא ניסה לזוז ולעמוד במקום אחר, אך ללא הועיל, הלה אינו מוריד את מבטו ממנו.

ר' יענקל ניגש אליו, הושיט לו את ידו לשלום, ושאלו האם הוא מחפש משהו. מיד נענה היהודי: "האם אתה אינך יענקל מעיירה פלונית?". "כן, נכון מי כבודו?", השיב כשהוא מופתע.

"האם אתה זוכר את יוסל החבר שלך? אני הוא יוסל! דבר

ראשון, קח עשרים אלף דולר בשביל הנעליים. וחוץ מזה מהיום אתה חי על חשבוני, לא אשכח את החסד שעשית אתי כשהייתי ילד יתום, את כל חיי אני חייב לך. כמובן שכל הוצאות נישואי ולדך הם עלי, אולי אוכל להחזיר לך בכך מעט ממה שעשית אתי..."

סיים מורי ורבי את הסיפור ואמר: הרבה פעמים כאשר יהודי גומל חסדים עם זולתו, הוא יכול לראות בחוש את ה"אוכל פירותיהם בעולם הזה", וכמובן שהקרן קיימת לו לעולם הבא.

(מתוך הפתיחה לשיעור, כ"ח תשרי, ביצה דף ל"ד)

הסגולה העצומה לברכה בנכסים

למדנו בדרך היומית (ביצה דף ט"ו ע"ב): "הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר". נביא קודם את הפירוש הפשוט מלשון רש"י: "יטע בהן אדר. אילן חשוב הוא, יש לו שם למרוחק ואומרים פלוני יש לו אדר בשדהו, ומתוך כך היא נקראת על שמו, ואם הולך למדינת הים ובא אחר והחזיק בה, יש לו עדים הרבה שהיתה שלו, ואילו מכרה היה הקול יוצא להיות נקראת על שמו של שני".

אולם המאור עינים בישמח לב (על מסכת ביצה) מפרש את דברי הגמרא על פי פנימיות. ח"ל: "הרוצה שיתקיימו נכסיו - שלא יפול רק יהיה תמיד בקיום, יטע בהן אדר, ר"ל א' דר, שיבין שאלופו של עולם דר בכל דבר ואפס בלתו כאמור למעלה, ואז יהיה תמיד דבוק בה' ולא יסור ממנו".

פירוש זה מביא אחד מצדיקי הדור, רבינו רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א, הקב"ה יאריך ימיו ושנותיו מתוך בריות גופא, בספרו "זנכתב בספר", והוא מוסיף לבאר את כוונתו של המאור עינים: "היינו שאלופו של עולם ידור שם, שתמיד יודה וישבח לקדוש ברוך הוא שהוא נתנו לו, ויבקש מלפניו עזר והצלחה, ולא יפול לקליפה של כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, אלא יכיר ויודה שהכל מאלופו של עולם".

(מתוך הפתיחה לשיעור, מוצאי יום כיפור, ביצה דף ט"ז)

המקוה של ערב יום כיפור

השבוע בדרך היומית (ר"ה דף ט"ז ע"א) נלמד שרבי יוסי סובר אדם נידון בכל יום.

סיפר הגאון הצדיק רבי אלחנן הלפרין רבה של גולדס גרין זצוק"ל, שפעם פגש הגאון רבי יצחק אייזיק שער ראש ישיבת סלבודקא זצוק"ל את הגאון רבי גדליה הערץ ראש ישיבת חידושי הר"ם זצוק"ל, ושאל אותו מה מקור מנהג החסידים לטבול במקוה בכל יום.

נענה הגאון רבי גדליה ואמר: הרי הגמרא אומרת שאדם נידון בכל יום, ואם כן כמו שבערב יום כיפור הולכים למקוה, כך צריך ללכת בכל יום ויום...

מיני מתיקה

בשבת קודש האיר לי בורא עולם וורט בחמלת ה' עלי ובסייעתא דשמיא. בפרשת וילך מוזכרת כמה פעמים ה'שירה'. בתחילה נאמר (לא, ט) "וַעֲתָה כָּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁירָה בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל". ובהמשך (בפסוק כב) נאמר שוב "וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַהוּא וְלַמָּדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". ובסוף הפרשה (בפסוק ל): "וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה בְּאָזְנוֹ כָּל קְהַל יִשְׂרָאֵל אֶת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַד תָּמֹס". מסביר רש"י (בפסוק ט) שהכוונה היא על שירת האזינו.

נפתח את שירת האזינו ונראה על מה מדובר שם. "הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְרָה... יַעֲרֹף כְּמָטָר לִקְחֵי...". התורה הקדושה מדברת כאן על ארבע מעלות בלימוד התורה הקדושה. "יערף כמטר לקחי" - התורה נותנת חיים ללומדיה כמו הגשם. "תגל פטל אמרתני" - התורה הקדושה משמחת את הלומדים כמו שהטל משמח. "כפעירים עלי דשא" - התורה מגדלת את לומדיה כמו הרוחות המגדלות את הדשא. "כרביבים עלי עשב" - התורה מעדנת ומשביחה את לומדיה כמו טיפות מטר המטפטפות על העשבים, עד שהם נהיים מעדנים וערבים. אנו רואים ששירת האזינו סובבת הכל סביב ההייליגע תורה, ולכן היא נקראת 'שירה', לימוד התורה הרי הוא כמו שירה עריבה. לא אשכח ששמעתי פעם הקלטה איך מרן פוסק הדור הרב אלישיב זצוק"ל למד את התורה הקדושה, באיזו מתיקות, באיזו שירה, איך הוא למד בהתלהבות מתוך ניגון מתוק.

נחזור לפסוק הראשון, "וַעֲתָה כָּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁירָה בְּפִיהֶם", אם הלימוד יהיה אצלם כמו שירה, יוכל להתקיים "שימה בפיהם", שתהיה התורה שגורה על לשונם, כשבן אדם שר שירה הרי היא שגורה על לשונו, גם אם הוא אינו זוכר את המילים, השירה עוזרת לו לזכור את הכל, וכך אנחנו צריכים ללמוד את התורה הקדושה שתהיה חקוקה בעצמותנו, ואז יתקיים המשך הפסוק "למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל".

אליבא דהלכתא - שאלות בהלכה בסוגיות הדף היומי

בדף היומי במסכת ראש השנה נלמד חייב אדם לקבל פני רבו ברגל, ורצינו לשאול א' האם נפסק כך להלכה? ב' האם גם בטלפון אפשר לקיים קבלת פני רבו או רק פנים אל פנים? ג' מה ההגדרה של רבו לענין זה?

תשובה מאת הרב הגאון רבי אברהם ישעי' סג"ל וואזנער שליט"א מו"ץ וראש הכולל להוראה בשיכון סקווירא

לכבוד הגאון המופלא מגדולי מרביצי תורה ומזכי הרבים, שמו הטוב הולך לפניו, מורינו רבי אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א, עורך הגליון החשוב המזכה רבבות מישוראל "מתיקות הדף היומי", המשמח את הלב, אשרי שלו ככה, כה יתן ה' וכה יוסיף כוחך להגדיל תורה ולהאדירה.

א. אכן נפסק כן להלכה, כמו שכתב ביערות דבש (ח"א דרוש י"ב) דאחר חורבן בית המקדש יש חיוב יותר גדול בהקבלת פני רבו ברגל, שהוא קבלת פני השכינה. ועי' עוד בשדי חמד (כללים מערכת ח' כלל ק') בשם הרבה פוסקים דסבירא להו כן, וכמה פוסקים נקטו דיש בזה אף חיוב מן התורה. אכן דעת הנודע ביהודה שאין חיוב בזמן הזה, ומ"מ כתב דנכון הוא לעשות כן.

ב. מי שיכול יקיים המצוה כפשוטו בראיית פנים בפנים קבלת פני השכינה, ושיושפע עליו שפע קודש וגם יקיים בזה כבוד רבו. ומי שאי אפשר לו לקיים קבלת פני רבו כפשוטו, מ"מ יראה לקיים לכל הפחות המצוה ע"י הטלפון, ועי"ז ירויח לקיים המצוה לאלו הפוסקים דהטעם הוא משום כבוד רבו, וגם עי"ז יכול לשמוע ממנו דברי אלקים חיים, וכמ"ש בשו"ת משנת יוסף (חי"ג סי' רע"א), דכמה טעמים נאמרו במצוה זו, א' שהוא קבלת פני השכינה כנ"ל. ב' רבי חיים ויטאל כתב דבשבתות וראשי חודשים ורגלים מושפעת על הרב תוספת קדושה, וכאשר מקבלים פני הרב, אותו שפע רוחני שקיבל הרב מושפע ועובר גם על התלמיד, וכ"כ בבני יששכר (בהקדמה). וכ"כ הנודע ביהודה (או"ח תניא סי' צ"ד) וז"ל: הנראה לענ"ד בזה הוא דודאי מהאי קרא ילפינן דבשבת וחודש שיש בו תוספת קדושה שהרי יש בו קרבן מוסף יש מקום לקבל פני רבו, שגם על הרב ניתוסף אז שפע להשפיע על תלמידו והוא הדין ברגלים. ובח"ס (בדרשות עמ' רס"ד טור ד) כתב דעיקר המצוה היא שיקבלו פני רבם למען תלמד ליראה את ה' אלקיך. ג', לשון רש"י (חגיגה דף ג. ד"ה להקביל): "יום טוב היה שחייב אדם לכבד את רבו בהקבלת פנים", הרי דיסוד החיוב לקבל פני הרב הוא לכבד את רבו, וכן מוכח מהרמב"ם (בפ"ה דהלכות תלמוד תורה ה"ז).

ג. בהגדרת רבו לענין זה מצינו כמה הגדרות: א' רבו המדריכו איך ישכון אור בעבודת ה'. ב' מי שלמד מספר שנים אצל רב אחד וקיבל ממנו עיקר הדרך בלימוד, יש לו דין רבו מובהק, כן הורה הגרש"ז א"א זצ"ל, [הובא במעדני שלמה (עמ' רנ"ו)]. ג' לענינינו כתב הפני יהושע (בר"ה) שכל גדול בדורו ואיש קדוש מיקרי רבו, וכ"כ בשו"ת שבט סופר (או"ח סימן ז) דלא דוקא רבו שלמדו תורה, שהרי נשים אינן מחוייבין בתלמוד תורה וקרא דילפינן מינה בשונמית כתיב, ובמגן אברהם (סי' ש"א סק"ז) כתב דהאשה שוה לאיש בזה.

מקולמוסם של הקוראים

שהזכרתם את מרן בפתיחות, ורציתי לספר סיפור שאינו מפורסם כל כך.

כאשר מרן רבנו עובדיה עבר התקף לב והובהל לבית החולים, החליטו הרופאים שצריך לנתחו מיד, אך מרן התחנן בפניהם לדחות את הניתוח בשלוש שעות. לאחר מכן הסביר את בקשתו: "הייתי באמצע כתיבת פסק דין לאישה עגונה, ובגלל התקף הלב לא הצלחתי לסיים אותו. חששתי שמא לא אצא בחיים מהניתוח, ואז מה יהיה עם האישה המסכנה הזו? היא לא תוכל להתחתן, ותהיה עגונה במשך כל חייה. הייתי חייב לסיים את תשובתי לפני הניתוח..."

כך מסר מרן את נפשו עבור התורה ועבור כל ישראל, מילדותו ועד הסתלקותו לשמי מרום. גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם. רוח ה' תניחנו בגן עדן ויצרור בצרור החיים את נשמתו. זכותו תגן עלינו, אמן.

החותם לכבוד התורה, שמעון דהאן

ר"ח חשון תשפ"ב

לכבוד המגיד שיעור הגאון רבי אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

ראשית דבר, רציתי להודות על השיעורים הנפלאים בדף היומי המכניסים טוב טעם ודעת בלימוד הגמרא, ובפרט על הפתיחות בדברי אגדה המעוררות את לב שומעיהם ללימוד התורה ולעבודת ה'. חילך לאורייתא!

בשבת פרשת נח יחול יום פטירת מרן פוסק הדור הגאון הרב עובדיה יוסף זצוק"ל. שמעתי כמה פעמים

מאוצרות הפרשה

וירא אליו ה' באלוני ממרא. רש"י הקדוש מסביר למה נגלה אליו ה' דווקא בחלקו של ממרא. אמר על כך היהודי הקדוש מפשיסחא זצוק"ל, כך הם הצדיקים האמיתיים, תמיד הם בטוחים שהשני הוא הצדיק, והכל רק בזכותו של השני, כי כן היה אברהם אבינו בטוח שהקב"ה נגלה אליו רק בזכותו של ממרא...

וכך מסופר על הגאון רבי מאיר מטיקטין זצוק"ל, שפעם הגיע לעיירה איזה מגיד מישורים מוכיח ואמר דרשה בבית המדרש, כאשר הוא מוכיח בדרשתו את בני העיירה על כל מיני עבירות ופגמים. לאחר הדרשה ניגש אליו רב העיירה רבי מאיר ושאלו בתרעומת: למה היה כבודו צריך לבייש אותי לעיני כל בני העיירה ולפרסם את עוונותי?! נבהל המגיד ואמר: "חס וחלילה, איך עולה בועת הרב שהתכוונתי לכבודו?". "הרי אני יודע שכולם כאן צדיקים ורק אני החוטא", ענה הרב בתמימות.

נקודה למחשבה:

"...ולכן בשבת שהוא מעין עולם הבא, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה, צריך להרבות בו בעסק התורה, כי אז יצליחו בו יותר בבנין הרוחני, ולכן כתבו המקובלים ז"ל, דגדול הפועל הנעשה מעסק התורה ביום שבת, אלף פעמים יותר מן הנעשה מעסק התורה של ימי החול" (בן איש חי שנה ב' פרשת שמות).